

Kdo se še spomni?

Spomini na planinsko zavetišče na Petrovem Brdu

✍ Olga Zgaga

Vasica Petrovo Brdo leži v zatrepu gornje-ga dela Baške grape. Nekaj hiš se je ugnezdilo že onkraj 804 m visokega prelaza, tako da se že lahko pohvalijo z razgledom na gorenjsko stran. Sredi vasice, kjer cesta doseže najvišjo točko, je tudi križišče poti v Baško grapo, v Selško dolino, na Soriško planino in v Bohinj ter tja pod Porezen do kmetije Podhočarjevih. Onstran tega osišča v smeri proti Bohinju je v vznožje širokega vzhodnega hrbta Lajnarja ujet skoraj nov planinski dom. Na tem kraju se srečujejo tudi nepozabne, planincem lahko premagljive planinske poti na vrh Bače in od tu na Črno prst ali na Šavnik, Možic, Slatnik in Lajnar, v nasprotno smer pa na Porezen. Prav tod mimo so speljane tudi slovenska planinska pot, pot vezistov in kurirjev, geološka pot, evropska pešpot E7, loška gorska kolesarska pot in Via Alpina, velika alpska transverzala, ki preči Alpe od Monaca do Trsta.

Od ideje do realizacije

Danes le še malokdo ve, da je na Petrovem Brdu že delovalo planinsko zavetišče. Odprlo ga je 1. decembra 1957 takrat komaj rojeno Planinsko društvo Podbrdo. Ustanovljeno je bilo namreč 3. marca 1957 po skoraj pol stoletja prisotni ideji, da bi morala tudi Baška grapa imeti svoje planinsko društvo. S pobudnikom ustanovitve in dolgoletnim prizadevnim predsednikom Ivanom Anderletom se je z velikim zagonom lotilo dela. Takoj se je vanj vključilo 147 prebivalcev, od tega 53 mladih.

Toda društvo ni imelo svoje planinske postojanke. Najbližji koči sta že bili v upravljanju drugih planinskih društev: kočna na Poreznu je bila pod okriljem Planinskega društva Cerkno, za kočjo na Črni prsti pa je skrbelo Planinsko društvo Most na Soči. Kljub temu misli o svoji koči niso opustili. Prav v tem času je Kmetijska zadruga Podbrdo zaprla gostinski objekt na Pe-

Informacijska tabla za zavetišče na Petrovem Brdu

trovem Brdu, ki je deloval v privatni hiši Franca Jensterleta. Na tem mestu sta bili že pred drugo vojno, v času italijanske zasedbe, trgovina in manjša točilnica. Hiša je bila takrat v lasti Antonije Grohar, ki se je po vojni odselila v Trst in hišo podarila nečakinji Julki Šorli, poročeni Jensterle. Društvo je zagrabilo priložnost in prostore prevzelo v najem že 1. septembra 1957. Takoj je ustanovilo »otvoriteljski odbor«, v katerem so bili: Ivan Anderle, Ivan Arman, Jože Ušaj, Mara Burgar, Janko Valentinčič, Jože Mlakar, Hugo Jesenski, Gvido Volf, Milan Ortar in Albin Medja. Zavetišče je bilo zelo dobrodošlo za planince, saj je stalo na pomembni točki na poti od Črne prsti do Porezna. Na tej dobrih 5 ur dolgi razdalji doslej namreč ni bilo nobene planinske postojanke.

Prostori so bili zelo majhni in tudi oprema je bila skromna. V pritličju je bila soba z vpisno knjigo in z gostinsko ponudbo. V nadstropju sta bili v še manjšem prostoru samo dve ležišči, nekaj pa se je dalo urediti še zasilnih. Izkazalo se je, da je teh nekaj ležišč vsekakor premalo, zato je Planinsko društvo Podbrdo še eno sobo za prenočišča najelo pri enem od domačinov.

Zaradi adaptacije hiše je društvo le-to kmalu tudi izgubilo. Kljub tem težavam so v obdobju njegovega delovanja zabeležili 169 nočitev domačih planincev, tujih državljanov pa je pre-spalo 76. V istem obdobju se je v vpisno knjigo vpisalo 3047 planincev, vendar je bilo obiskovalcev mnogo več, saj so se vpisovali le »pravi« planinci.

Člani društva in oskrbnik so za zavetišče prizadevno skrbeli. V letu 1959 so ga v celoti prenovili, a kljub temu so prišli v konflikt s sanitarno inšpekcijo. Trudili so se odpraviti očitane napake, a ker jim to ni uspelo do določenega roka, je moralo društvo plačati kazen. To je člane zelo prizadelo, tako da so celo v zapisniku potožili: »Kazen je krivična. Celo v mestih gostišča niso vsa po pravilih!« Da so zavetišče »vzeli zares« tudi takratni organi milice, priča tudi tale »nadzorni« zapis vodnika Janka Prezlja s postaje Ljudske milice Most na Soči v vpisni knjigi z dne 17. 4. 1958: »V knjigo gostov se mora napisati tako, da bo čitljivo, in ne vsak sam!«

K uspešnemu delu društva je mnogo prispeval propagandni odsek, ki je vseskozi dobro

skrbel za informiranje. V vseh krajih, kjer je društvo imelo svoje člane, je namestil oglasne deske in postavil več smernih tabel. Dolgoletni član odseka Jože Ušaj je s svojo umetniško žilico izdelal številne propagandne slike. Tudi za zavetišče na Petrovem Brdu je bila izdelana občestna informacijska tabla z napisom »planinska postojanka«. Z njeno postavitvijo pa so imeli zaradi takratnih cestnih predpisov velike težave, tako da so jo morali prestaviti precej stran od zavetišča.

Od leta 1959 oskrbniki koče na Črni prsti

Zavetišče je imelo to dobro stran, da je bilo odprto vsak dan skozi celo leto. Bil je zelo priljubljen med prebivalci Baške grape in postalo je pravo središče družabnega življenja. Ob nedeljah so ga obiskovale cele družine, ki so se tja podale peš iz Podbrda po stari avstrijski cesti. Dostop je bil primeren posebej za družine z majhnimi otroki in tudi za tiste, ki si iz zdravstvenih razlogov niso mogli privoščiti daljših pohodov. Oskrbnica je bila Julka Jen-

V stavbi je bila pred vojno trgovina

sterle, žena lastnika stavbe, da pa je bila postrežba še boljša in hitrejša, so v poletnem času ob sobotah in nedeljah priskočili na pomoč vsi člani upravnega odbora društva. Večkrat je pomagal tudi lastnik stavbe Franc Jensterle. Domačini se še vedno nasmejejo, ko se spomnijo njegovega odgovora nestrpni družbi: »Zakaj niste prišli že včeraj, če se vam tako mudi?« Tudi sicer se je v zavetišču zmeraj kaj dogajalo; na balinišču je bilo vedno živahno in glasno, ob koncu tedna pa je društvo organiziralo ples, ki so še povečevali obisk. Tam so se dnevno ustavljali tudi Davčarji in Sorčani, ki so takrat hodili peš iz teh krajev preko Petrovega Brda v Podbrdo na vlak in na delo na Jesenice. Kako težka in naporna je bila ta pot v času zime, si komaj lahko predstavljamo. Ni čudno, da so se premraženi od dolge poti hodili gret v zavetišče.

K dobičku, ki ga je imelo društvo s kočo v prvih dveh letih delovanja, pa je pripomogla bližina Klimatskega zdravilišča železničarjev na Petrovem Brdu. Leta 1951 je bilo namreč urejeno v prostorih bivše italijanske vojašnice iz časov med obema vojnoma in je stalo prav nasproti zavetišča, zato so bili pacienti in njihovi obiskovalci tam vsakodnevni gostje. Pacientom, ki so prihajali tudi iz drugih jugoslovanskih republik in so se zdravili v glavnem zaradi pljučnih bolezni, je zavetišče pomenilo srečanje z zunanjim svetom. Vasica je bila v bistvu samotna, ves čar ji je dajalo le prvobitno

Današnji Planinski dom na Petrovem Brdu

okolje, polno pomirjajočega zelenja in zdravega, čistega zraka. Zaradi uspešnega poslovanja zavetišča je Planinsko društvo Podbrdo resno razmišljalo o gradnji lastnega planinskega doma.

Planinsko društvo Podbrdo je medtem sprejelo še eno veliko odločitev. Jeseni 1959 je prevzelo v upravljanje, oskrbo in obnovo kočo na Črni prsti. Ta je bila do leta 1957 v oskrbi Planinskega društva Most na Soči in torej že dve leti zaprta. K prevzemu postojanke ga je spodbujalo tudi Slovensko planinsko društvo, ki mu je obljubilo finančno pomoč pri obnovi. Seveda pa je bil še kako dobrodošel tudi dobiček zavetišča na Petrovem Brdu. Z njim so nameravali v bodoče pokrivati izgubo, ki je bila v tistih časih stalnica vseh visokogorskih planinskih postojank.

Od leta 2000 nov planinski dom

Toda leta 1960 so tudi v Klimatskem zdravilišču na Petrovem Brdu odprli bife. Planinsko društvo Podbrdo se je z upravo skušalo dogovoriti, da bi prodajali samo brezalkoholne pijače, vendar je bilo vse zaman. Pacienti so dobili celo prepoved obiskovanja zavetišča. Promet je že tega leta drastično upadel, začetek naslednjega leta je bil še slabši. Zavetišče je postalo

nerentabilno. Planinsko društvo ga je moralo 31. maja 1961 zapreti. S tem so bile tudi želje po lastnem planinskem domu na Petrovem Brdu za vedno pokopane. Ukinitve zavetišča je povzročila veliko negodovanja in slabe volje tako med člani društva kot med prebivalci.

Klimatsko zdravilišče je leta 1963 prišlo pod okrilje Inštituta za tuberkulozo z Golnika. Na srečo so tuberkulozo, ubijalko številnih mladih življenj, uspeli izkoreniniti. V prostorih zdravilišča so odprli Dom za starejše občane, ki deluje še danes. Na planinsko zavetišče so ljudje počasi pozabili in domače planince je popolnoma okupiralo vzdrževanje koč na Črni prsti.

Po skoraj štiridesetih letih, 12. avgusta leta 2000, je na novo zgrajen planinski dom na Petrovem Brdu odprl domačin Rudi Zgaga. Uspel je oživiti planinskega duha, srečevanja in druženja domačinov in številnih planincev, pohodnikov, kolesarjev in ljudi dobre volje, ki se tam radi ustavljajo. Dom daje občutek pristne domačnosti in preseneča z drobnimi

pozornostmi. V pritličju ima dva prostora z gostinsko ponudbo, v dveh sobah v nadstropju pa ponuja šest ležišč, tuše in kopalnico. Ob toplem vremenu in poleti veliko obiskovalcev posedi na letnem vrtu. Izpred njega vodijo lesene stopnice na višje ležečo ravnic, kjer je možno tudi taborjenje. Poleg doma izvira bistra studenčnica, se igraje steka po lesenem koritu in v urejenem odtoku izginja pod zemljo. Rudi se rad pošali, da voda teče v dve morji: v Črno in v Jadransko. Resnica je v tem, da dom stoji na razvodju med Posavjem in Posočjem oziroma med Črnim in Sredozemskim morjem. To so »pogrunтали« tudi vetrovi, ki se prav tod okrog posebej radi lovijo, plešejo, češejo, pa tudi divjajo, kakor da ne bi vedeli, na katero stran naj odpihajo ...

Sedanji planinski dom na Petrovem Brdu, ki v posebni vitrini skrbno hrani vpisno knjigo prvega planinskega zavetišča, je s svojo urejenostjo, prijaznostjo in informacijsko bogatostjo že zdavnaj dobil prepoznavno mesto med planinskimi postojankami. ◉

www.posta.si

Najlepša znamka na svetu!

Izberite svojo najljubšo fotografijo in ustvarite **osebno pošto znamko** ter na edinstven način zaznamujte svoje dragocene življenjske trenutke.

Naročene osebne poštne znamke bodo prispele na vaš naslov v 14 dneh od datuma potrditve naročila.

Informacije in naročilo osebnih poštne znamke na: **02 449 2198**, na osebne.znamke@posta.si ali na www.posta.si.

